

עפ"ת 72517/05/24 - מדינת ישראל, פרקליטות מחוז חיפה נגד עאסם עלואן

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים פליליים

עפ"ת 72517-05-24 מדינת ישראל נ' עלואן
תיק חיצוני: פמ"ח 3113/21

לפני המערכת	כבוד השופט שלמה בנג'ו
מדינת ישראל	
ע"י פרקליטות מחוז חיפה	
ב"כ עוה"ד א. אוליאל	
נגד המשיב	
עאסם עלואן	
ע"י ב"כ עוה"ד צפריר יגור	

פסק דין

בפני ערעור המדינה על קולת העונש שנגזר על המשיב בבית משפט השלום לתעבורה בעכו (כב' השופטת יונת הברפלד-אברהם) בתיק ת"ד 11651-02-23 מיום 15.4.2024 לפיו נדון המשיב לעונשים הבאים: פסילה בפועל למשך חודשיים; פסילה על תנאי ל-3 חודשים למשך שנתיים; וקנס בסך 2,000 ₪.

הערעור מופנה כלפי חריגת כב' בית המשפט קמא מפסילת המינימום הקבועה בחוק (3 חודשים) ביחס לעבירת הנהיגה הרשלנית אותן ביצע המשיב אגב תאונת דרכים.

רקע והליכים

כנגד המשיב הוגש כתב אישום בבית המשפט קמא המייחס לו ביצוע עבירות של נהיגה רשלנית - עבירה לפי סעיף 62(2) + 38(3) לפקודת התעבורה [נוסח חדש], תשכ"א-1961; נסיעה לאחור - עבירה לפי תקנה 45 לתקנות התעבורה, תשכ"א-1961; גרימת חבלה - עבירה לפי תקנה 21(ב) (2) לתקנות התעבורה.

לפי כתב האישום בו הודה ועל פיו הורשע המשיב, בתאריך 20.6.21 בסמוך לשעה 14:10 נהג המשיב ברכב משטרתי, מסוג טויוטה, בכביש עירוני מכיוון דרום לצפון בבית ג'אן. כשהגיע המשיב לבניין המועצה המקומית בבית ג'אן, החל בנסיעה לאחור, למרחק של כ-14.6 מטרים, כדי לאפשר למשאית שהגיעה מולו, לעבור. בעשותו כן, לא הבחין המשיב בהולכת הרגל כשצעדה במרכזו של הרחוב, פגע בה עם החלק האחורי של הרכב, וגרם לנפילתה ארצה. כתוצאה מהפגיעה, נגרמו להולכת הרגל שבר ביד ימין, חבלה אפית, ונגרמה לה המטומה בצד אחורי של זרוע ימין ובאמת יד ימין.

הולכת הרגל (83) פונתה לבית החולים, קיבלה טיפול רפואי שכלל את גיבוס ידה, והיא שוחררה באותו יום לביתה.

גזר דינו של בית המשפט קמא

כב' בית המשפט קמא עמד על הערך החברתי שנפגע כתוצאה מביצוע העבירות אותן עבר המשיב. ציין כי מדובר בעבירות שמבטאות סיכון הן למשיב והן לנהגים אחרים ולמשתמשי הדרך ונוגעים להגנה על שלומם ועל ביטחונם של ציבור המשתמשים בדרך. אשר למדיניות הענישה הנהוגה ציין כב' בית המשפט קמא, כי הוראת סעיף 38 (3) לפקודת התעבורה, קובעת עונש פסילת מינימום של 3 חודשים, לתאונת דרכים בה נגרמו חבלות של ממש. חומרת הרשלנות וטיבה משפיעים על תקופת הפסילה. עוד ציין, כי המתחם אשר נקבע על ידי בתי המשפט בנסיבות של נהיגה בחוסר זהירות וגרימת חבלה של ממש נע מ-3 חודשי פסילה ועד למעלה משנה, לצד רכיבי ענישה נוספים כמו פסילה על תנאי, קנס ואף עונש של מאסר.

עוד צוין, כי אם תוצאות התאונה אינן חמורות, או שקיים אשם תורם מצד הנפגע, או שהעבר התעבורתי מקל, נוטים בתי המשפט להסתפק ברף התחתון של המתחם, לצד יתר רכיבי הענישה. בית המשפט קמא הוסיף וציין, כי מעיון בפסיקה עולה, כי במקרים בהם נגרמו חבלות קשות לנהג הפוגע בעצמו, הנטייה היא להסתפק בפסילה על תנאי אף ללא פסילה בפועל. בית המשפט קמא פירט שורה של פסקי דין, בהם פסיקה גם של ערכאה זו, כמדיניות הענישה הנוהגת. מכאן עבר לקבוע את עונשו של המשיב.

בית המשפט קמא ציין, כי מדובר במשיב הנוהג משנת '92, ולחובתו 4 הרשעות קודמות, אשר התיישנו. נזקפה לזכותו העובדה שמיד לאחר קרות התאונה הוא סייע לנפגעת העבירה, ליווה אותה בעצמו לבית החולים, ביקר אותה בביתה. הנפגעת עצמה השתקמה והביעה את סליחתה למשיב. נלקח בחשבון שגם לנפגעת היה חלק כלשהו בקרות התאונה, היות והלכה באמצע הכביש, ולא על המדרכה, ולא נקטה באמצעי זהירות מספיקים. בית המשפט קמא הוסיף וציין את פועלו של המשיב בקהילה, כמי ששימש כשוטר שנים רבות, את היותו אב ל-3 ילדים, את גילו בן ה-57, היותו מפרנס המשפחה ומסייע לאחיו אשר לו נכות 100% בטיפולים רפואיים שונים, וכן את תעודות ההערכה על פעילותו של המשיב. לצד דברים אלו זקף בית המשפט לחובתו של המשיב את העובדה שעקב נהיגתו הרשלנית לאחור, נגרמו לנפגעת העבירה חבלות של ממש אשר הצריכו טיפול בבית החולים, וכן ציין את שיקולי הרתעת היחיד והרבים, ואת הצורך למגר את תופעת הנהיגה הרשלנית אשר מסכנת את משתמשי הדרך.

אשר לעונש הפסילה שהיה במוקד טיעוני הצדדים, ציין כב' בית המשפט קמא, כי העונש המינימלי המוטל בעבירות דומות, הוא עונש פסילה של 3 חודשים, ובפני בית המשפט קמא ניצבה השאלה האם יש מקום לחרוג לקולה מעונש המינימום. בית המשפט קמא ציין, כי לפי הפסיקה, רק במקרים חריגים תהיה סטייה לקולה מעונש המינימום, וזו תתבצע בין היתר בשים לב לעברו של הנאשם.

אשר לגזירת העונש, קבע כב' בית המשפט קמא, כי בשים לב לעברו הקל של המשיב שכולו התיישן, לנסיבותיו האישיות והתנהגותו החיובית, ולאור עמדת הנפגעת עצמה, יש מקום לחרוג מעונש המינימום. בית המשפט קמא מצא שיש באלה כדי לבסס סטייה מפסילת המינימום (העומדת על 3 חודשים) ולגזור על המשיב פסילה של חודשיים בלבד, לצד יתר

מרכיבי הענישה.

מכאן ערעור המדינה בפני בשל חריגת כב' בית המשפט קמא מפסילת המינימום הקבועה בחוק.

טענות הצדדים

ב"כ המדינה טען כי העונש שנגזר על המשיב בחריגה מפסילת המינימום נוטה לקולא שלא כדין. בית המשפט קמא קבע מתחם שמתחיל ב-3 חודשי פסילה עד לשנה. נטען כי מתחם זה אינו מתיישב עם רמת הענישה בתיקים בהם חטא נהג ברשלנות שנמצאת ברף הגבוה, וכתוצאה מרשלנותו זו נגרמו חבלות של ממש לנפגע העבירה. עוד נטען, כי שגה בית המשפט קמא כשחרג מהמתחם שקבע מבלי שתהיה כל הצדקה לכך ומבלי שהוצגו בפניו נסיבות שהצדיקו חריגה כלשהי.

ב"כ המדינה היפנה בהודעת הערעור לפסיקה המתייחסת לפסילת מינימום, וציין כי נסיבות המקרה אינן חריגות באופן יוצא דופן המצדיק סטייה מעונש המינימום שקבע המחוקק, וזאת בדגש על הרשלנות הגבוהה שהפגין המשיב בתאונת הדרכים, וגרמה לחבלות חמורות לנפגעת העבירה.

ב"כ המשיב ביקש לדחות את ערעור המדינה. לעמדתו, העונש שהטיל בית המשפט קמא על המשיב הינו עונש ראוי ומאוזן, אשר לקח בחשבון את מכלול השיקולים הרלוונטיים לצורך גזירת הדין, לרבות נסיבות ביצוע העבירה, בדגש על העובדה שהולכת הרגל פסעה במרכז הכביש ובכך התרשלה רשלנות תורמת. צוינו נסיבותיו האישיות של המשיב, ובהן העובדה שמדובר במשיב נעדר עבר תעבורתי, שכן עברו התיישן. עוד הודגש פועלו של המשיב, היותו שוטר מוערך אשר תרם את מרבית שנותיו בעבודה להגנת שלום הציבור, והוא מחזיק שלל תעודות הערכה אשר ניתנו לו בשל כך.

אשר לסטייה בית המשפט קמא מפסילת המינימום, נטען ע"י ב"כ המשיב, כי סטייה זו היא במקומה בהינתן מכלול נסיבות התאונה ונסיבותיו האישיות של המשיב. לבית המשפט סמכות לעשות כן, והוא צדק כאשר סטה בנסיבות אלה מפסילת המינימום.

דין והכרעה

לאחר שעיינתי בטענות הצדדים, בהחלטת בית המשפט ובמכלול הנתונים הרלבנטיים, נחה דעתי כי דין הערעור להתקבל.

השאלה הניצבת במוקד ערעור המדינה על גזר דינו של בית המשפט קמא נוגעת לחריגת כב' בית המשפט קמא מפסילת המינימום שהוטלה על המשיב.

עונש פסילת המינימום קבוע בסעיף 38(3) לפקודת התעבורה, המורה כדלקמן:

"הורשע אדם - על עבירת תעבורה או על עבירה אחרת הנובעת מנהיגת רכב, שגרמה לתאונת דרכים, בה נחבל אדם, חבלה של ממש, דינו - בנוסף לכל עונש אחר - פסילה מקבל או מהחזק רשיון נהיגה, לתקופה שלא תפחת מ-3 חודשים. אולם רשאי בית המשפט, בנסיבות מיוחדות שיפרט בפסק הדין, להורות על פסילה, לתקופה קצרה יותר".

"נסיבות מיוחדות" אינם חיים נורמטיביים, מה שמצופה מכל אדם, אלא נסיבות המבטאות את חריגותו של המקרה המונח בפני בית המשפט, תוך הצבעה על אותם טעמים כבדי המשקל, המצדיקים חריגה ממה שהמחוקק ראה כעונש הראוי והמינימאלי שיש להטיל על העבירה בה הורשע אותו נהג כחלק מהצורך למגר את הסיכון הנשקף ממי שנוהג באופן המגביר את הסכנה הטמונה בנהיגה בכבישים, וכדברי ביהמ"ש העליון:

"קביעת עונש המינימום בפקודה נעשתה על רקע הצורך להרתיע נהגים המסכנים חיי אדם בכבישי הארץ ועל בתי המשפט להרים תרומתם למניעת התופעה" (רע"פ 1422/06, צפניה ארנבייב נ' מדינת ישראל (טרם פורסם)).

עוד נפסק, כי הפעלת סמכות החריגה מפסילת המינימום, שמורה למקרים חריגים, ויש להפעילה במשורה על דרך הצמצום (רע"פ 5613/09 אסרף נ' מדינת ישראל (2009); רע"פ 5717/08 גדוליאן נ' מדינת ישראל (2008); רע"פ 8387/06 איילא נ' מדינת ישראל (2006); עפ"ת [ים] 11553-04-11 מדינת ישראל נ' רחמים איציק (2011), שם בפיסקאות 18-20)).

מהכללים לנדוננו.

מדובר במשיב אשר נהג, תרתי משמע, ברשלנות גבוהה למדי. הוא נהג בטנדר טויוטה משטרתי בכביש צר כשהוא נוסע אחורנית כברת דרך לא קצרה, כ- 15 מ', ללא מכוון, וכל שדה הראייה שלו חסום (כמו שגם הבהיר בבית משפט זה בעמ' 3 שורה 3). למרות זאת, המשיך בנסיעה אחורה, עד שפגע בהולכת הרגל, קשישה בת 83, הפיל אותה ארצה, תוך שגרם לה לחבלות של ממש שהצריכו אשפוז וטיפול בבית חולים.

בכל הנוגע לחובת הזהירות של נהג הנוסע לאחור קובעת תקנה 45 לתקנות התעבורה קובעת כך:

"נוהג רכב לא יסיעו אחורנית, אלא אם יש צורך בכך, ובמידת הצורך, ולאחר שנקט באמצעים הדרושים בנסיבות הקיימות, כדי למנוע (1) סיכון או פגיעה; (2) הטרדה או הפרעה".

עינינו הרואות, כי המחוקק אסר על נסיעה לאחור, משום הסיכון הרב שיש בכך, וכאשר יש צורך בכך, חייב המחוקק את הנהג לנקוט במשנה זהירות, וקבע כללי התנהגות ברורים, לפיהם חייב הנהג, לאחוז "באמצעים הדרושים בנסיבות

הקיימות", שיבטיחו מניעת סיכון פגיעה באדם, או הפרעה לזולת. לצורך כך, נקבע כי יש להתחשב בשלושה משתנים - הזמן ומקום האירוע; סוג הרכב; שדה הראיה (ראו גם: רע"פ 4562/18 **רחמים בן טוב נ' מדינת ישראל** (2018); ד"נ 22/83 **מדינת ישראל נ' חדריה**, פ"ד לח (2) 285, 295 (1984)).

יישום כללים אלה על נדוננו, מוביל למסקנה חד משמעית, כי המשיב נהג ברשלנות גבוהה, אשר אינה מאפשרת להסתפק בפסילת המינימום, שהינה החריג שבחריגים. ראה להלן:

הזמן ומקום האירוע - המשיב נהג בכביש דו סטרי צר (סעיף 2 לכתב האישום; הסניגור בטיעונו לעונש: "**מדובר ברחוב צר יחסית, מולו הגיעה משאית, הוא נכנס לרחוב, ראה את המשאית ואז נסע אחורה**", פרוט' הטיעונים לעונש, בעמ' 6 שורות 29-30);

סוג הרכב - טנדר טויוטה משטרת;

שדה ראייה - שדה הראיה שלו היה חסום, כשהוא נוסע אחורנית, ללא מכוון, למרחק של 15 מ' (סעיף 3 לכתב האישום), כשדה הראיה שלו חסום לחלוטין, ומבלי שהוא נוקט בשום אמצעי שיבטיח שהוא לא מסכן איש, וממילא לא הייתה לו יכולת להבחין בעוברים והשבים, בין אם הם הולכים על הכביש, או חוצים אותו, על מנת לוודא שהוא לא יפגע בהם ולא יסכן אותם.

בהתנהלות זו נטל המשיב סיכון בלתי סביר ביחס להתרחשות התוצאה. יצוין, כי גם תוצאת התאונה תומכת אף היא במסקנה בדבר רשלנותו הגבוהה של המשיב. לנפגעת, נגרמו חבלות של ממש, ידה נשברה, והיא נזקקה לגיבוס. כמו כן, היא סבלה מהמטומות בצד האחורי של הזרוע ובאמה.

מכלול נסיבות זה של אופן התרחשות התאונה, ודרגת הרשלנות שהופגנה עובר לתוצאת התאונה, חייבו את בית המשפט קמא, לתת לדברים משקל של ממש בגזירת העונש, וכזאת לא נעשה, ובכך לטעמי שגה. מתן הדעת והמשקל למכלול נסיבות אלה, היה מוביל את בית המשפט למסקנה המתבקשת, כי אין מקרהו של המשיב בא בקהלם של אותם מקרים חריגים, המצדיקים את הפעלת הסמכות לחריגה מפסילת המינימום הקבועה בחוק.

אשר לטענת הסניגור שנשמעה גם בגזר הדין, בדבר רשלנותה של הולכת הרגל כאשר פסעה בכביש ולא על המדרכה. אכן, מקומו של הולך רגל על המדרכה, שם ממלכתו ולא הכביש. גם עליו חלה חובת זהירות להתנהל בדרך סבירה, שאינה כרוכה בסיכון עצמו ויתר משתמשי הדרך. עם זאת, נפסק לא אחת, כי נהג חייב לצפות בנהיגתו סיכונים שונים, לרבות התנהגות רשלנית של הולכי רגל. עליו להתאים את נהיגתו, כך שתהלוך את שלל הסיכונים הנקרים בדרכו למשל רשלנות של הולך רגל בסמוך למעבר חציה (ראו דברי כב' השופט י' אלרון ברע"פ 1871/22 **דנוך נ' מדינת ישראל** (23.3.2022)).

בנדוננו, נהיגה אחורנית, בטנדר כשכל שדה הראיה חסום בפני המשיב, למרחק של 15 מ', ללא מכוון, כשהמשיב מאשר שלא ראה כלום, הינה הלכה למעשה, נהיגה בכביש בעיוורון מוחלט. היא משקפת דרגת רשלנות גבוהה, המכרסמת

ברשלנותה של הולכת הרגל שפסעה על הכביש. שכן, אם מצרפים את התנהלות השניים, ברור למדי שהגורם המכריע בלעדו אין לקרות התאונה, לא היה הליכת הולכת הרגל על הכביש, אלא שדה הראיה החסום של המשיב. שכן, לו היה טורח לוודא כי שדה הראיה שלו פתוח היה מבחין בה מבעוד מועד ועוצר.

כך או כך, כב' בית המשפט קמא נתן לרשלנותה של הולכת הרגל ביטוי בקביעת מתחם העונש ההולם, אך שגה לטעמי גם כשחרג מהמתחם שלא כדין, ולכך אפנה עתה.

לפי הוראות סעיף 40ג (ב) לחוק העונשין, לאחר שבית המשפט קבע את מתחם העונש ההולם, היה עליו לגזור את העונש המתאים בתוך המתחם, בהתחשב בנסיבות שאינן קשורות לביצוע העבירה, המפורטות בסעיף 40יא לחוק העונשין. לפי החוק, סטייה מהמתחם אפשרית רק מטעמי שיקום (סעיף 40ד (א) לחוק העונשין), או מטעמי צדק (כמו מצב בריאותי חריג, הלכת ע"פ 4456/14 **קלנר**).

כב' בית המשפט קמא קבע, כי מתחם העונש הנוגע לרכיב הפסילה, נע בין פסילת המינימום (3 חודשים) ועד לשנת פסילה לצד ענישה נלווית. עם זאת, סטה ממנו, שלא בהתאם לקריטריונים שקבע המחוקק, ובכך נפלה שגגה מלפניו. בית המשפט ביסס את סטייתו מהמתחם, וממילא את חריגתו מפסילת המינימום, בכך שמדובר במשיב שעברו התעבורתי קל, בהתייחסותו לנפגעת, במחילתה, ובנסיבותיו האישיות. ברם, שיקולים אלה אינם ברי משקל לסטייה מהמתחם, אלא הם רלבנטיים למיקום העונש בתוך המתחם (ראו: סעיף 40יא (7) לחוק העונשין, ביחס להתנהגותו החיובית של הנאשם; סעיף 40יא (11) לחוק העונשין - העדר עבר פלילי/תעבורתי לנאשם).

סוף דבר

בנסיבות מצטברות אלה מצאתי, כי כב' בית המשפט קמא שגה הן במלאכת גזירת העונש, והן בתוצאת גזר הדין, כאשר גזר למשיב עונש פסילה החורג מפסילת המינימום, אשר איננו מתיישב עם הנסיבות והנתונים שהיו בפניו. שגיאות אלה מצדיקות את התערבותה של ערכאת הערעור, על דרך של תיקון גזר הדין.

אשר על כן, אני מבטל את רכיב הפסילה שהוטל על המשיב בגזר הדין של בית המשפט קמא, וקובע כי חלף עונש הפסילה של חודשיים שהוטל על המשיב, הוא ייפסל למשך שלושה חודשים. מתוך עונש זה יש לנכות את עונש הפסילה אשר ריצה המשיב (כנגד הפקדה כדין אם בוצעה). אין שינוי ביתר רכיבי הענישה.

ניתן היום, כ"ט אייר תשפ"ד, 06 יוני 2024, בהעדר הצדדים.